

Suomen Valtiosäännön ehdotus.

Sitten kun Suomen työtätekevä kansa on kukistanut herrain sortovallan ja kunnialla voittanut kansan vidolliset, esitetään viipymättä Suomen kansan hyväksyttäväksi uusi *Valtiosääntö* tämän maan pysyväksi ja ainoaksi perustuslaiksi. Sen hyväksymisestä toimitetaan mahdollisimman pian tänä keväänä yleinen *kansanäänestys* koko maassa. Kaikki Suomen kansalaiset, jotka ennen nyt kuluvaan vuoteen ovat täyttäneet kaksikymmentä ikävuotta, ovat siihen kansanäänestykseen oikeutetut ottamaan osaa. Siinä tulee siis Suomen kansan enemmistö selvästi lausumaan julki, tahtooko se todellista kansanvaltaa ja minkä vertainen osa siitä enää kannattaa kukistunutta herravaltaa.

Suomen Kansanvaltuuskunta on tätä varten jo valmistanut *ehdotuksensa Suomen Valtiosäännöksi* ja esittänyt sen tänä päivänä Työväen Pääneuvostolle. Tämä Kansanvaltuuskunnan ehdotus on tässä ohella kokonaisuudessaan julkaistuna. Sitten kun Työväen Pääneuvosto on sen tarkastanut ja kohta kohdalta päättänyt, julkaistaan se lopullisessa muodossaan vielä ennen kansanäänestystä kansan arvosteltavaksi, sekä määrätään päivä, milloin kansanäänestys on tapahtuva.

Suomen miehet ja naiset! Nyt on teissä vielä niitäkin, jotka epätoivoina tai valheilla eksytettyinä vierotte työväenlokan vaatimaa kansanvaltaa. Punnitkaa nyt ajoissa, tokko tahdotte tähän maahan suurten yhtiöherrain, pankkikapitalistien ja rusthollarien rajatonta mielivaltaa, tokko tahdotte virkavallan herruutta ja puolimuukalaisten Mannerheimien tai muiden aatelisten loisherrain hirmuvaltaa. Vapaan Suomen vapaa työmies ei sellaista iestä hartioillaan siedä, vaan taistelee loppuun asti oikean

vapautensa ja kansanvallan puolesta. Astukaa tekin epätietoiset ja eksytetyt kansalaiset todellista kansanvaltaa vaatimaan! Niin tulee nopeammin loppu nykyisestä kaasnlaisverenvuodatukselta, johon taantumuksellisten herrain rikolliset hankkeet kansamme syöksivät.

Ainoastaan nopeasti alkava kansanvaltainen edistys voi nopeasti korjata taistelun hävitykset ja luoda haavat umpeen. Ainoastaan työväenluokan uudestirakenatv työ, sen vallankumouksen saavutusten turvaaminen, sen oikeuden ja ihanteiden toteuttaminen, voi auttaa kansamme kauniimpaan tulevaisuuteen.

Helsingissä, päivänä helmikuuta 1918.

Suomen Kansanvaltuuskunta.

Suomen Valtiosääntö.

I Luku.

Yleisiä säännöksiä.

1 §.

Suomi on tasavalta, jonka valtiomuoto on vahvistettu tässä perustuslaissa.

2 §.

Suomen kaikki valtiovalta kuuluu kansalle kokonaisuudessaan, jonka edustajana korkeinta valtaa käyttää Suomen kansaneduskunta, valtiosäännön perustuksella ja kansan päätösten mukaan.

3 §.

Suomen kansalaisoikeus on jokaisella, joka on suomalaisista vanhemmista syntynyt taikka lain mukaan Suomen kansalaiseksi otettu, sekä toisen maan haisella, joka on mennyt naimisiin Suomen miehen kanssa.

4 §.

Suomessa olkoon jokaiselle turvattuna hengen, ruumiillisen koskemattomuuden, kunnian ja vapauden tasa-arvoinen oikeus lain mukaan.

5 §.

Jokainen Suomen kansalainen on oikeutettu oleskelemaan omassa maassa, vapaasti täällä valitsemaan asuinpaikkansa ja kulkemaan paikkakunnasta toiseen.

6 §.

Jokaisella olkoon uskonnon vapaus. Jokaisella Suomen üansalaisella on oikeus luopua siitä uskontokunnasta, johon kuuluu.

7 §.

Jokaisella olkoon sanan vapaus sekä oikeus kirjallisen ja kuvallisen esityksen painosta julkaisemiseen kenenkään sitä ennakolta estämättä.

8 §.

Kaikilla olkoon olkeus edeltäpäin lupaa hankkimatta pitää kokouksia ja perustaa yhdistyksiä.

9 §.

Kansalla on oikeus kantaa aseita.

10 §.

Kaikki omistusoikeus ja omaisuuden käyttö on Suomessa lakien määräyksistä riippuvainen ja valtion valvonnan alainen. Valtiolla on oikeus takavarikoida omaisuus siltä, joka kieltäytyy lakeja noudattamasta.

11 §.

Valtiolla ja muilla julkisilla yhdyskunnilla on valta esteettömästi hankkia omaisuutta ja ryhtyä tai ottaa osaa taloudellisiin yrityksiin.

12 §.

Suomessa on työntekijöillä lakkovapaus ja oikeus työseisauksen aikana työpaikan luona pitää silmällä työssä kävijöitä sekä rauhallisella tavalla kehoittaa heitä luopumaan työstä; samoin on heillä oikeus suullisesti ja kirjallisesti kehoittaa kansaa vieromaan työseisauksen alaista liikettä sekä sen isännistöä, avustajia ja tavaroita.

13 §.

Alkoon Suomessa ketään tuomittako muussa oikeudessa kuin siinä, jonka alainen hän máan lain mukaan on.

Ilman säännöllistä oikeudellista tutkintoa taikka vastoin valamiehien lausuntoa, sitten kun sellainen on asetettu, älköön Suomessa ketään julistettako rikokseen syypääksi.

14 §.

Älköön ketään velan tähden vangittako, älköönkä hänen välttämättömiä talous- tai työkalujaan ulosmitattako.

15 §.

Älköön ketään tuomittako rikoksesta kuolemanrangaistukseen taikka mihinkään ruumiin loukkausta tahi terveyden vahingoittamista aiheuttavaan rangaistukseen.

16 §.

Kaikki julkisen vallan ase- ja järjestysvoima olkoon siviilihallinnon alainen, jota sotilashallinnolla tai sota-oikeudella älköön syrjäytettävä tai korvattako. Julkisen vallan ase- ja järjestysvoima älköön sekaantuko työriittäisyyksiin.

Yksityispoliisin toiminta on kielletty.

II Luku.

Suomen Kansaneduskunta.

17 §.

Suomen kansaneduskunta on yksikamarinen. Siihen kuuluu kaksisataa jäsentä, jotka valitaan yleisillä, välittömillä, suhteellisilla vaaleilla joka kolmas vuosi.

Kansaneduskunnalla on kuitenkin oikeus määrätä uudet vaalit toimitettavaksi jo ennen kolmivuotiskauden päättymistä.

Äänestys vaaleissa olkoon salainen.

18 §.

Oikeutettu valitsemaan kansanedustajaa, kuin myös ottamaan osaa yleiseen kansanäänestykseen, on jokainen Suomen kansalainen, joka ennen vaalivuotta on täyttänyt kaksikymmentä vuotta.

Ainoastaan laillisen tuomion nojalla voidaan Suomen kansalainen julistaa, määrääjäksi, kelpaamattomaksi kansanedustajaa valitsemaan ja kansanäänestykseen osaaottamaan.

Äänioikeus olkoon jokaisella yhtäläinen.

19 §.

Kansaneduskunta kokoontuu valtipäiville vuosittain laissa määrättyinä päivinä tahi ennenkin, milloin enemmistö sen jäsenistä niin tahtoo, sekä lopettaa istuntonsa oltuansa säädetyn ajan koossa joko yhteen menoon taikka väliajoin oman päätöksensä mukaan.

20 §.

Ehdotuksia kansaneduskunnalle kaikista valtiopäivillä päätettävistä asioista ovat oikeutetut tekemään yksityiset kansanedustajat, kansaneduskunnan valiokunnat ja kansanvaltuuskunta.

Sitäpaitsi on kansalla välittömästi käytettävänä sellainen alote oikeus, kuin seuraavassa luvussa säädetään.

21 §.

Kansaneduskunta valitsee keskuudestaan suhteellisilla vaaleilla valiokuntia asioita valtiopäivillä valmistelemaan ynnä muita määrättyjä tehtäviä varten.

Kaikilla varsinaisilla valtipäivillä on valittava ainakin suuri valiokunta, ulkoasiainvaliokunta, valtiovarainvaliokunta ja valvojavaliokunta, joista kaksi viimeksimainittua säännöllisesti ja tarpeen vaatiessa muukin valiokunta on toimesta myöskin valtiopäiväin väliajalla.

22 §.

Lainsäädännöllisiä uudistuskysymyksiä tutkimaan ja valmistamaan niistä ehdotuksia valtiopäiväkäsittelyn pohjaksi voivat kansaneduskunnan valiokunnat tarpeen mukaan asettaa komiteoja, joihin, samoin kuin muihinkin samallaisessa tarkoituksessa asetettuihin valtion komiteoihin ja myöskin pysyväisiin lainvalmistelukuntiin, valittakoon eri puolueiden kannatusta nauttavia jäseniä, mikäli mahdollista, samassa suhteessa kuin heitä

on kansanedusikunnan valiokunnissa. Vastaava suhteellisuus on otettava huomioon myös niiden tutkijakuntain kokoonpanossa, joita kansaneduskunta tahi sen valiokunnat asettavat erityisten sattuneiden tapausten selvittämiseksi.

23 §.

Valvojavalioikuntaan, joka on kansaneduskunnan puolesta lähinnä valvottava ylintä hallintoa ja lainkäyttöä maassa, kuuluu neljätoista jäsentä, ja toimii valiokunta, milloin yhteistä kokousta ei tarvita, jakaantuneena kahteen osastoon, hallinnonvalvojakuntaan ja lainvalvojakuntaan.

24 §.

Valtiopäivillä ovat ennen muita asioita käsiteltävät kansan aloitteet, kansanvaltuuskunnan ehdotukset sekä lainvalmistelua varten asetetuissa valtion komiteoissa valmistetut lakiehdotukset. Kansaneduskunta voi päättää, että muukin asia on käsiteltävä kiireellisesti.

25 §.

Kun kansaneduskunnan täysi-istunnossa päätös tehdään äänestämällä, on pöytäkirjaan merkittävä, mitä ehdotusta kukin äänestykseen osaaottanut kansanedustaja on kannattanut.

26 §.

Kansaneduskunnan lainsäädäntöoikeuden ala on rajoittamaton.

Laki tahi asetus, joka tätä ennen on valtiopäivillä säädetty, taikka kansanäänestyksessä hyväksytty, voidaan muuttaa tai kumota säätämällä uusi laki.

Kun lainsäätämiskysymys koskee uutta asiaa, josta ei ennestään ole säännöksiä annettu, säättää kansaneduskunta siitä, asian laadun mukaan, lain tahi asetuksen.

27 §.

Asioista, jotka ennestään ovat hallinnollisilla säännöksillä järjestetyt, voi kansaneduskunta säätää asetuksia. Asetuksella annetaan myös lähempiä määräyksiä lakien täytäntöön panosta, valtion omaisuuden hoi-

dosta sekä virastojen ja muiden julkisten laitosten järjestysmuodosta ja toiminnasta.

Asetukseen älköön otettako säännöstä, joka tarkoittaa lain muutosta.

28 §.

Valtiopäiväin väliajalla voi kansanvaltuuskunta väliaikaisesti antaa kansaneduskunnan päätösvaltaan kuuluvia asetuksia ja määräyksiä, jotka eivät lykkäystä siedä. Ne ovat heti valtiopäiväin kokoonnuttua kansaneduskunnalle esitettävät.

Lailla tahi asetuksella taikka kansaneduskunnan määräyksellä voidaan myös jättää kansanvaltuuskunnan tehtäväksi erityisten säännösten tahi lähempäin ohjeiden antaminen määrätyissä asioissa. Kansaneduskunta voi, milloin tahtoo, ottaa näitä, kuten muitakin asioita koskevat kansanvaltuuskunnan päätökset tarkastaakseen ja silloin ne joko vahvistaa tahi kumota taikka toisin määrätä.

29 §.

Jos valtiopäivillä syntyy kysymys siitä, onko asiasta säädettävä laki, vai voidaanko siitä säätää asetus tahi antaa kansaneduskunnan määräys, kysyttäköön lausuntoa valvojavaliokunnalta, jonka jälkeen kansaneduskunta ratkaiskoon kysymyksen.

Kun kansaneduskunta on lain tahi asetuksen säätänyt taikka määräyksensä antanut, ei millään tuomioistuimella tahi muulla viranomaisella ole oikeutta panna sen laillisuutta kyseenalaiseksi ja olla sitä noudattamatta tahi estää sen täytäntöön panoa.

30 §.

Tämän valtiosäännön muuttaminen, selittäminen tahi kumoaminen älköön tapahtuko muutoin kiun kansaneduskunnan säätämällä perustuslailla, jonka kansa yleisessä äänertyksessä vahvistaa äänioikeutettujen kansalaisten äänen enemmistöllä.

31 §.

Kun perustuslaki valtiopäivillä säädetään, on sitä koskeva ehdotus tullaksensa kansaneduskunnan päätökseksi, lopullisessa muodossaan hy-

väksyttävä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin uusien vaalien jälestä kokoontuviin valtiopäiviin sekä silloin muuttamatta hyväksyttävä päätöksellä, jota kannattaa vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

Kuitenkin päättäköön kansaneduskunta tällaisen ehdotuksen jättämättä sitä lepäämään, jos asiasta on kansan alote tehty, taikka jos asia täysi-istunnossa julistetaan kiireelliseksi päätöksellä, jota viisi kuudesosaa annetuista äänistä kannattaa.

32 §.

Muiden lakien ja asetusten säätämisestä kansaneduskunta päättäköön yksinkertaisella äänen enemmistöllä, olkootpa ne entisiä perustuslain säännöksiä tahi minkä luontoisia tahansa, ennen säädettyjä tahi vast'edes säädetyksi tulevia, lukuunottamatta niitä ainoita poikkeuksia kuin tässä valtiosäännössä erikseen mainitaan.

33 §.

Jos lakiehdotusta, sitten kun se on valtiopäivillä lopullisesti sanamuodoltaan hyväksytty, vaaditaan jätettäväksi lepäämään ja tätä vaatimusta kannattaa vähintään kolmasosa kansaneduskunnan kaikista jäsenistä, jää lakiehdotus lepäämään ensimmäisiin uusien vaalien jälestä kokoontuviin valtiopäiviin, jolloin sitä alkoon enää jätettäväksi lepäämään, ellei siihen ole muutoksia tehty.

Alkoon vaadittako lepäämään ehdotusta, jolla ei tarkoiteta säätää lakia, tahi joka tarkoittaa säännöksiä, joiden mukaan suostuntaa tai muuta veroa on suoritettava, taikka valtiolainan ottamista.

34 §.

Ehdotus uudesta tai lisäystä tullista tahi muusta välillisestä verosta katsottakoon rauenneeksi, ellei sitä kansaneduskunnassa kannata kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

35 §.

Tullien määräämisessä ja niistä toisten valtioiden kanssa kauppasopimuksia tehtäessä pidettäköön periaatteena, että kansan yleisesti tarvitsemat kulutustavarat mikäli mahdollista tulevat joko tullivapaiksi tahi

entisten tullien alennusten alaisiksi, sekä niinikään tärkeimpäin kotimaisten teollisuudenhaarain ja maatalouden tuotantoon varten tarvitsemat aineet ja välineet pääsevät mahdollisimman alhaisilla tullimäärillä tahi tullivapaasti.

36 §.

Kansaneduskunta päättää vuosittain valtion tulo- ja menosäännön lähinnä seuraavaa kalenterivuotta varten.

Voimassa olevia lakeja tai asetuksia, valtion sitoumuksia tahi kansaneduskunnan määräyksiä ei kumota eikä muuteta tulo- ja menosäännön kautta, johon sen vuoksi otettakoon kaikki niissä edellytetyt valtion tulot ja menot, sellaisina kuin ne voidaan arvioida.

37 §.

Tulo- ja menosäännössä osoitettakoon määräraha ennakolta arvaamattomia menoja varten sekä menosäännössä olevain määrärahojen välttämättömiksi osoittautuvia ylityksiä varten. Tämän määrärahan käyttämisestä päättää valtiovarainvaliokunta.

38 §.

Jos päätettyyn tulo- ja menosääntöön havaitaan varainhoitovuoden varrella välttämättä tarvittavan muutoksia, tehköön valtiovarainvaliokunta kansaneduskunnalle ehdotuksen lisäykseksi tulo- ja menosääntöön.

39 §.

Kaikki sopimukset toisten valtioiden kanssa ovat kansaneduskunnan päätettävät tahi, ellei siihen ole tilaisuutta, alistettavat sen vahvistettaviksi.

40 §.

Ehdotus sopimukseksi, joka tarkoittaa Suomen alueen rajan muuttamista tahi muuta valtiollista sopimusta toisen valtion kanssa taikka sellaisen sopimuksen vahvistamista, katsottakoon rauenneeksi, ellei sitä kansaneduskunnassa kannata vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

41 §.

Niin valtiollisia kuin taloudellisia sopimuksia tarkoittavissa neuvotteluissa toisten valtain edustajien kanssa ynnä muissa virallisissa kansainvälisissä neuvotteluissa, mikäli ne eivät tarkoita vain valmistelua varsinaisia neuvottelukokouksia varten, olkoot Suomea edustamassa neuvottelukunnat, joiden kokoonpanossa on mikäli mahdollista otettu huomioon eri puolueiden voimasuhteet kansaneduskunnassa.

Jos kansainvälisissä suhteissa on Suomen valtiovallan puolesta valtuutettujen kautta jotain sitovasti päätettävä, ilman että voidaan edeltäpäin yksityiskohtia myöten heidän tehtäväänsä määritellä, käytettäköön valtuuskuntaa, jonka kokoonpanossa on huomioonotettu, mitä edellä on neuvottelukunnasta sanottu.

42 §.

Kansaneduskunta varjelkoon ja vahvistakoon Suomen vapautta, koskemattomuutta ja puolueettomuutta, myöskin mikäli mahdollista, kansainvälisillä takuilla.

Jos niin kävisi, että Suomea uhkaisi sodan vaara taikka muuten vieraan vallan sotajoukkojen tunkeutuminen Suomen alueelle, koettakoon kansaneduskunta saada seliaisen onnettomuuden vältetyksi tahi, jos se sittenkin tapahtuu, mahdollisimman pian palautetuksi Suomen koskemattomuuden.

43 §.

Edellisessä pykälässä mainituissa tapauksissa olkoon kansaneduskunnalla valta, jos vaaran torjumiseksi on välttämätöntä, antaa sitä varten tarpeellisia väliaikaisia määräyksiä, joilla voidaan rajoittaa kansalaisten oikeuksia enemmän kuin yleisen lain säännökset myöntävät, vieläpä äärimmäisessä tapauksessa niitäkin oikeuksia, jotka ovat säädetyt tämän Valtiosäännön 5, 7, 8, 9, 12 ja 16 §:ssä. Ehdotus väliaikaiseksi määräykseksi katsottakoon kuitenkin rauenneeksi, ellei sitä kannata neljä viidesosaa kaikista kansaneduskunnan jäsenistä.

Väliaikaiset määräykset ovat vaaran ohimentyä viipymättä julistettava lakanneiksi.

44 §.

Jos kävisi ilmi, että harvainvaltaa tavoittelevat ainekset ovat rohjeneet ryhtyä valmistamaan uhkaavaa kapinaa tämän Valtiosäännön kumoamiseksi, taikka jo nousseet kapinaat, olkoon kansaneduskunnalla samallinen valta välttämättömäin väliaikaisten määräysten antamiseen kuin edellisen pykälässä sanotaan.

45 §.

Jos niin uskomatonta tapahtuisi, että itse kansaneduskunnan enemmistö julkenisi syrjäyttää koko tämän Valtiosäännön tahi ilmeisesti tahallaan rikkoa tässä perustuslaissa olevia määräyksiä harvainvaltaisen järjestyksen aikaan saamiseksi, niin kansa nousee ja hajoittakoon sen eduskunnan sekä pitäköön huolen, että kolmen kuukauden sisällä toimitetaan uudet valtiosäännön mukaiset kansanedustajain vaalit.

Näissä vaaleissa valitut kansanedustajat kokoontukoot valtiopäiville yhden kuukauden sisällä ja ensi tehtäväkseen antakoot kansalle kukin allekirjoittamansa juhlallisen vakuutuksen, jossa sanotaan:

»Ellen kansanäänestyksessä hyväksytyn Valtiosäännön mukaista kansan valtaa uskollisesti edusta, olen kansan tuomion ansaitseva.»

46 §.

Saman juhlallisen vakuutuksen kuin edellä on mainittu antakoot myös kaikki ne kansanedustajat, jotka ensimmäisen kerran tämän valtiosäännön mukaan valitaan, heti saavuttuaan valtiopäiville kansanvaltuuskunnan määräämänä päivänä.

Jos joku heistä ei tätä vakuutusta a tahi muusta kuin kansaneduskunnan hyväksymästä syystä jää valtiopäiville saapumatta, voi kansaneduskunta julistaa hänet edustajatoimensa menettäneeksi, älköönkä hänen sijaansa varajäsentäkään kutsuttako.

III Luku.

Kansanalote ja kansan päätös.

47 §.

Kun vähintään kymmenentuhatta kansalaista, joilla on valtiollinen äänioikeus, esittää kansaneduskunnalle ehdotuksen haluamansa lain sää-

tämisestä, on tämä kansan alote valtiopäivillä kiireellisenä asiana käsiteltävä.

48 §.

Jos sama kansan alote sisältää useampia asioita, jotka eivät yhteen soevllu, eroittakoon kansaneduskunta ne toisistaan ja käsiteltäköön kutakin erikseen niinkuin siitä olisi tehty eri alote.

Ellei kansan alote jo sisällä lain muotoon valmistettua ehdotusta, antakoon asianomainen kansaneduskunnan valiokunta erityisen komitean tehtäväksi kiireellisesti valmistaa sen mukainen lakiehdotus.

49 §.

Kansan alotteen kautta esille tullut lakiehdotus on valtiopäivillä käsiteltävä samassa järjestyksessä kuin muista lainsäädäntöesityksistä on voimassa, mutta älköön sitä lepäämään jätettävä.

50 §.

Ellei kansaneduskunnan päätös asiasta tule kansan alotteen mukainen ja vähintään kolmas osa kansaneduskunnan jäsenistä vaatii kansanäänestystä, on kansan alotteessa tarkoitetun ehdotuksen hyväksymisestä toimitettava kansanäänestys. Kansanäänestys on myös toimitettava, jos sitä vaatii sellainen määrä kansalaisia, joka vastaa vähintään viittä sadasosaa viimeksi toimitettuihin kansanedustajan vaaleihin osaaottaneiden luvusta.

Jos kansaneduskunta on kansanalotteen johdosta hyväksynyt toisellaisen ehdotuksen, olkoon se kansanäänestyksessä vastaehdotuksena.

51 §.

Jos kansanäänestyksessä enemmistö hyväksyy kansan alotteessa tarkoitetun ehdotuksen tahi vastaehdotuksen, on kansaneduskunnan viipymättä säädettävä kansan päätöksen mukainen laki, päättäen sen yksinkertaisella äänten enemmistöllä.

52 §.

Valtiosäännön muuttamista tarkoittava laki on tässäkin tapauksessa vielä alistettava kansan vahvistettavaksi, niinkuin edellä 30 §:ssä on mää-

rätty, ja voi kansaneduskunta samalla, jos vähintään kaksi kolmasosaa sen jäsenistä hyväksyy samasta asiasta toisellaisen lakiehdotuksen, esittää kansalle kastaehdotuksena tämän lain vahvistamisen.

Siinä tapauksessa, että edellisessä pykälässä mainitussa kansanäänestyksessä on ehdotusta kannattanut enemmistö äänioikeutetuista kansalaisista, voi Valtiosäännönkin muuttamista tarkoittava, kansan päätöksen mukainen laki tulla voimaan ilman erityistä kansan vahvistamista, jos vähintään neljä viidesosaa kansaneduskunnan jäsenistä kannattaa sellaisen perustuslain viipymättä voimaan saattamista.

53 §.

Kansanäänestyksellä voidaan myös kumota ja peruuttaa mikä tahansa kansaneduskunnan määräys, kansanvaltuuskunnan tahi muun hallintoviranomaisen päätös taikka tuomioistuimen tuomio.

Vaatimus kansanäänestyksen toimittamisesta tätä varten on jätettävä kansanvaltuuskunnalle kahden kuukauden kuluessa siitä lukien kuin kumottavaksi tahdottu määräys tai tuomio on annettu tahi päätös tiedoksi saatettu, ja olkoon vaatimus niin monen kansalaisen allekirjoittama, että heidän lukumääränsä vastaa vähintään viittä sadasosaa viimeksi toimitettuihin kansanedustajan vaaleihin osaa ottaneiden luvusta.

Kun tällainen vaatimus on esitelty on siinä tarkoitettun päätöksen toimeenpano keskeytettävä ja kansanäänestyksellä viipymättä ratkaistava sen kumoaminen tahi vahvistaminen. Kumpaa enemmistö äänestäjistä kannattaa, se olkoon kansan päätös ja astukoon voimaan heti.

IV Luku.

Hallinto- ja oikeuslaitos.

54 §.

Kaikki toimet maan hallinto- ja oikeuslaitoksessa täytettäköön ainoastaan määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Jos entinen toimen hoitaja on tyydyttävästi täyttänyt tehtävänsä, voidaan hänet ottaa toimeen uudelleen, mikäli ei jostain toimesta ole toisin säädetty.

Jos toimi joutuu vapaaksi ennen määräajan päättymistä, täytettäköön se ainoastaan jalellä olevaksi ajaksi.

55 §.

Jos se, joka on julkiseen toimeen asetettu, ei tyydyttävästi hoida tointansa, voidaan hänet erottaa ennen toimiajan päättymistä. Jos on voimassa irtisanomisaika ja hänet pidätetään toimestaan ennen sen päättymistä, saakoon hän palkan irtisanomisajalta, ellei ole tehnyt itseään syypääksi sellaiseen rikkomukseen, josta tuomioistuin tuomitsee hänet toimensa menettäneeksi.

Jos julkinen toimi on vaaleilla täytetty ja vähintään viidesosa vaaleihin osaaottaneiden luvusta vaatii uusia vaaleja ennen toimiajan päättymistä, toimitettakoon ne viipymättä.

56 §.

Kaikkiin niihin julkisiin toimiin, jotka täytetään yleisillä, koko maassa tahi rajoitetulla alueella toimitettavilla vaaleilla tahi joihin kansaneduskunta toimenhoitajat määrää tai valitsee, on ehdokaskelpoinen jokainen kansalainen, jolla on valtiollinen äänioikeus, ellei tuomioistuin ole tuominut häntä ehdokaskelpoisuuttaan menettäneeksi; sellainen tuomio voidaan antaa vain määräajaksi.

57 §.

Kun julkinen toimi on täytettävä hakemuksen perusteella, tehtäköön ennen ratkaisua julkisesti tiedoksi, ketkä ovat tointa hakeneet.

58 §.

Julkisen toimen hoitaja vastaa toimenpiteestä, johon hän on ryhtynyt tahi jota hän päätöstä tehtäessä on kannattanut. Myöskin osittelijä on siitä, mitä hänen esittelystään on päätetty, vastuunalainen, ellei hän ole pöytäkirjaan lausunnut eroavaa mielipidettä.

59 §.

Jokainen, joka on vääryyttä tai vakinkoa kärsinyt julkisen toimen hoitajan lainvastaisen toimenpiteen tahi laiminlyönnin kautta, olkoon oikeutettu vaatimaan tätä tuomittavaksi rangaistukseen ja korvaamaan vahingon.

60 §.

Jos on epätietoista tahi riidanalaista, minkä viranomaisen toimivallan piiriin jokin asia on katsottava kuuluvan, ratkaiskoon hysymyksen valvojavaliokunta.

61 §.

Ylimpänä toimeenpanevana laitoksena on Suomen kansanvaltuuskunta, joka toimii kansaneduskunnan valvonnan alaisena, vahvistetun ohjesääntönsä ja kansaneduskunnan määräysten mukaan.

62 §.

Kansanvaltuuskunnan jäsenet valitsee kansaneduskunta joka kolmas vuosi.

Kansanvaltuuskunnan puheenjohtajana on Suomen tasavallan esimies, jonka, samoin kuin varaesimiehen, kansaneduskunta määrää kansanvaltuuskunnan jäsenten keskuudesta enintään kolmeksi vuodeksi. Samaa jäsentä älköön määrättäkö tasavallan esimieheksi kahta kertaa peräkkäin.

63 §.

Kansanvaltuuskunnan jäsenillä on oikeus olla läsnä kansaneduskunnan istunnoissa ja valiokuntain kokouksissa sekä tehdä ehdotuksia ja ottaa osaa keskusteluun, mutta ei päätösten tekoon.

64 §.

Kansanvaltuuskunnalle kuuluvat asiat valmistellaan kukin sen asianomaisessa osastossa, mutta käsitellään ja päätetään yleisessä istunnossa.

Vähemmät tärkeitä asioita voidaan jättää kansanvaltuuskunnan jaostojen ja osastojen päätettäväksi.

65 §.

Kansanvaltuuskunnan yleiseen istuntoon kutsuttakoon läsnäolemaan myös kansaneduskunnan valvojavaliokunnan jäsenet. Älköön kansanvaltuuskunta päätöstä tehdä, ellei läsnä ole vähintään kaksi hallinnonvalvojakunnan jäsentä ja yksi lainvalvojakunnan jäsen.

66 §.

Kansanvaltuuskunnan päätöksen voimaan saattaminen, mikäli se ei tarkoita ehdotuksen tekemistä kansaneduskunnalle, lykättäisiin toistaiseksi, jos vähintään kaksi valvojavaliokunnan jäsentä ilmoittaa tekevänsä sen johdosta lainmukaisen muistutuksen joko lainvalvojakunnalle tahi hallinnonvalvojakunnalle.

67 §.

Lainvalvojakunnalle älköön kansanvaltuuskunnan päätöstä vastaan esitettävä muistutusta muusta kuin siitä, ettei se ole lainmukainen. Jos lainvalvojakunta katsoo muistutukseen olevan aihetta, ilmoittakoon kansanvaltuuskunnalle, missä kohden sen päätös tietäisi poikkeamista laista; ja kansanvaltuuskunta oikaiskoon päätöksensä, tahi antakoon päätöksen asiassa raueta.

68 §.

Hallinnonvalvojakunnalle älköön kansanvaltuuskunnan päätöstä vastaan esitettävä muuta muistutusta, kuin että se on vastoin sitä, mitä kansaneduskunta asiassa todennäköisesti päättäisi.

Jos hallinnonvalvojakunta katsoo tällaiseen muistutukseen aihetta olevan, ilmoittakoon se kansanvaltuuskunnalle käsityksensä, missä kohden tämän päätös poikkeaa siitä, mitä kansaneduskunta asiassa todennäköisesti päättäisi. Jos kansanvaltuuskunta kuitenkin tahtoo pysyä päätöksessään, esittäköön sen kansaneduskunnan vahvistettavaksi; mutta ellei kansaneduskunta ole silloin koolla, päättäkööt kansanvaltuuskunta, valvojavaliokunta ja valtiovarainvaliokunta yhtiesessä kokouksessaan riidanalaisen päätöksen valvistamisesta tai hylkäämisestä, taikka kansaneduskunnan kiirellisestä kokoonkutsumisesta, jos asia on erittäin tärkeä.

69 §.

Suomen valtiolliset edustajat ulkomaita varten määrää kansaneduskunta, kansanvaltuuskunnan tehtyä esityksen.

70 §.

Ylimpänä oikeusasteena on korkein tuomioistuin oikeusasioissa ja korkein hallinto-oikeus hallinto-oikeudellisissa valitusasioissa.

71 §.

Korkeimman tuomioistuimen ja korkeimman hallinto-oikeuden jäsenet valitsee kansaneduskunta, kansanvaltuuskunnan tehtyä esityksen, viideksi vuodeksi kerrallan. aVaali toimitetaan vuorottain kahden ja kolmen vuoden päästä, niin että määrätty osa jäsenistä joutuu eroamisvuoroon ennemmin kuin toinen osa.

Joka kerta kun vaali toimitetaan, määrää kansaneduskunta kumpaa-kin tuomioistuimeen yhden sen jäsenistä esimieheksi.

72 §.

Korkein tuomioistuin ja korkein hallinto-oikeus alkoot päätöstä tehdä tai tuomiota antako, ellei läsnä ole joko prokuraattori tahi vähintään yksi lainvalvojakunnan jäsen.

73 §.

Prokuraattorin kansaneduskunta valitsee joka kolmas vuosi.

74 §.

Prokuraattorin on valvottava, että kaikki julkisen toimen hoitajat noudattavat lakia ja muutenkin täyttävät velvollisuutensa niin ettei kukaan tule oikeudessaan sorretuksi.

75 §.

Jokainen, joka on tuomarien tahi hallintotoimen hoitajain puolelta vääryyttä kärsinyt, on oikeutettu siitä kantelemaan prokuraattorille, ja esitelkään prokuraattori ne kantelut, oman lausuntonsa keralla, lainvalvojakunnalle.

76 §.

Prokuraattori toimeenpankoon tarpeellisia tutkimuksia julkisen toimen hoitajain puolelta tpahtuneen vääryyden selville saamiseksi sekä ajakoon tai jattakoon syyteitä, milloin hän tahi kansaneduskunta taikka lainvalvojakunta katsoo sellaista toimenpidettä tarvittavan.

77 §.

Prokuraattorilla ja lainvalvojakunnan jäsenillä on oikeus olla läsnä päätöstä tehtäessä missä tuomioistuimessa tahansa.

Lähinnä heidän tulee seurata asioita korkeimmassa tuomioistuimessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Milloin prokuraattori tahi lainvalvoja-kunta katsoo päätöksen tai tuomion olevan vastoin lakia, ilmoitettakoon viipymättä vastalause tuomioistuimen pöytäkirjaan sekä otettakoon har-kittavaksi, antaakon tapaus aihetta enempiin toimenpiteeseen.

78 §.

Prokuraattorin tulee joka vuodelta antaa kansaneduskunnalle kertomus toiminnastaan ja lain noudattamista koskevista havainnoistaan sekä vaa-dittaessa tietoja ja lausuntoja kansanvaltuuskunnalle.

79 §.

Syytettä, joka nostetaan kansaneduskunnan asettamaa julkisen toimen hoitajaa vastaan lainvastaisesta menettelystä, käsitelkään erityinen tuomio-istuun. Siihen kuuluu puheenjohtajana korkeimman tuomioistuimen esi-mies sekä kaksitoista kansaneduskunnan valitsijamiesten aina kolmeksi vuodeksi valitsemaa jäsentä, joista kuusi valitaan toimessa olevista tuoma-riesta ja kuusi muutta jäsentä, jotka valitaan suhteellisilla vaaleilla. Jos korkeimman tuomioistuimen esimies on estetty tai esteellinen, olkoon pu-heenjohtajana erityisen tuomioistuimen jäsenten kutsuma piirioikeuden esimies. Valitun jäsenen sijaan astuu tarvittaessa varajäsen. Syyttäjän määrää valvojavaliokunta.

80 §.

Yleisiä ylioikeuksia ovat piirioikeudet.

Piirioikeuden esimiehen valitsee kansaneduskunta, kansanvaltuus-kunnan tehtyä seityksen, viideksi vuodeksi.

81 §.

Yleisistä alioikeuksista, kuin myös valamiehistön käyttämisestä rikos-asioita koskevassa oikeudenkäynnissä, säädetään erikseen.

82 §.

Sitten kun lainsäädännöllä on järjestetty kuntaa suurempain hallinto piirien itsehallintolaitokset, älköön näiden piirien hallintotoimiin vakina i sesti asetettako ketään vastoin sanottujen laitosten suostumusta.

83 §.

Kuntain itsehallinnosta säädetään erikseen.

84 §.

Yliopiston kanslerin valitsee kansaneduskunta, kansanvaltuuskunnan tehtyä esityksen ja yliopiston ylimmän itsehallintoelimen annettua lausuntonsa.

85 §.

Valtioelimistä, jotka hoitavat hallinnon erikoishaaroja, säädetään erikseen.

Keskuselinten esimiehet valitsee kansaneduskunta, kansanvaltuuskunnan tehtyä esityksen, viideksi vuodeksi.

Loppusäännös.

85 §.

Tämä Valtiosääntö on kaikilta osiltaan oleva perustuslakina voimassa, eikä tätä voida muuttaa, selittää tai kumota taikka poikkeuksia tästä tehdä muussa järjestyksessä kuin ylempänä perustuslain säätämisestä ja kansanäänestyksestä on määrätty.

Tämän kautta kumotaan hallitusmuoto 21 päivästä elokuuta 1772 sekä yhdistys- ja vakuuskirja 21 päivästä helmikuuta ja 3 päivästä huhtikuuta 1789, niin myös kaikkien muiden lakien ja asetusten säännökset, jotka ovat ristiriidassa tämän uuden Valtiosäännön kanssa.

Helsingissä, päivänä helmikuuta 1918.